

Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XIV. Regula quinta: dum duæ opiniones contradictoriæ, una
affirmans, altera negans honestatem actiones, sincero veritatis amatori,
post debitum examen æque probabiles apparent, ac per ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

anem malum ipsius, ut dicitur 6. Ethic. & ideo unusquisque debet nitri ad hoc, ut de rebus iudicet prout sunt, atque aded fugere pro posse falsitatem. Nam, ut Augustinus Enchirid. cap. 10. usque aded natura rationalis refugit falsitatem, & quantum potest, devitat errorem, ut falli nolint, quicumque amant fallere. Et, ut idem ait l. 1. contra Academ. c. 3. quisquis minus instanter quam oportet, veritatem quaerit (quomodo quaerit quisquis ex voluntatis affectu, non aequaliter examinatis, & inter se collatis utriusque partis rationibus, eam partem eligit, quae deposito illo affectu, sibi aequè appareret falsa, quam vera) is ad finem hominis non pervenit. Quisquis autem tantum quantum potest ac debet, dat operam invenienda veritati, is, etiamsi non inveniat, beatus est (id est bonae mentis officium implet, nec jure reprehendi potest) totum enim facit, quod ut faciat, ita natus est. Quisquis verò ex affectu & propensione in partem amatam iudicat eam potius esse veram, quam oppositam (quam antecedenter ad istum affectum iudicabat aequè verisimilem) minus instanter quam oportet veritatem quaerit, nec quantum potest devitat errorem, nec excubat quantum debet (ubi excubandum esse sollicitè monet l. 22. de Civit. c. 23.) ne opinio verisimilis fallat; ne desipiat sermo versutus; ne se tenebrae alicujus erroris offundant; ne Deus spargat poenales caecitates super illicitas suas cupiditates; ne quod bonum est, malum; aut quod malum est, bonum esse credatur... ne in ea, quae agenda non sunt, cupido praecipuet; ne voluntatis propensio auctoritatem vitiis quaerat, uti plerumque facit. Nam (ut idem Augustinus serm. 12. de temp.) voluntatis propensio auctoritatem vitiis quaerit, ut quod malum est, bonum, aut bono proximum esse suadet. Opinio proinde & conscientia taliter formata verè probabilis non est. Imò (uti sapienter Fagnanus ad cap. ne invidiaris n. 270.) hoc est firmare conscientiam contra conscientiam, & opinari, non secundum apparentiam rei, antecedenter ad praecipuum affectum, sed fingere verum ex nostro arbitrio. Quod profectò non facit sincerus amator veritatis; quales omnes esse oportet, quia (ut rursum Augustinus epist. 6.) omnes aut sumus, aut tenemur esse cives illius civitatis, cuius Rex & Imperator est veritas; ne simus ex alia, cui falsitas dominatur & vanitas. Et ideo omnibus necessaridè orandum pro cognoscenda veritate, ut probant epistolae Augustini & Innocentii Papae 90. 92. 93. 94. 95. ubi id multiplicitè divinae Scripturae testimonio probatur. Sed ut exaudibilis sit oratio, orandus est Deus, affectu non praecipuo ad unam partem, Deum inhaerere volendo ad suam cupiditatem; sicut Dominum consuluit, & non semel, sed satis cognita Domini voluntate, propria victus cupiditate, iterum consuluit Balaam Numer. 22. Ibi se victum cupiditate monstrando, ubi loqui sibi Dominum de hac re iterum voluit, de qua ejus cognoverat voluntatem; hoc facto prome-

ritus, ut Dominus, videns ejus cupiditatem... permitteret eum ire, hoc facto confundens ejus dementiam, &c. inquit Augustinus l. 4. in Numer. q. 48.

Ex his perspicuum est, ad hoc ut pars una contradictionis verè & propriè sit probabilis, debere esse opinabilem, sive approbabilem per assensum; non ex affectu & propensione voluntatis ad illam partem, sed ex vi magna pertrahendi ad assensum hominem peritum irreprehensibiliter iudicantem; ex vi (inquam) magna; quam ad hoc habet motivum, cui innititur, tam absolute secundum se, quam relative ad omnia motiva in contrarium, post debitam veritatis inquisitionem. Quod cum fieri nequeat, dum motiva utriusque partis, post debitam veritatis inquisitionem, antecedenter ad voluntatis imperium, & intellectus assensum; sincero veritatis amatori apparent aequalia, consequens est quòd utraque pars contradictionis, stante aequali illa apparentia veritatis & falsitatis, sit istis in circumstantiis inopinabilis: neutra proinde per assensum hinc & nunc approbabilis. Neutra tandem simpliciter & expedite probabilis, respectivè ad hominem, cui ista aequalitas apparet, & quamdiù talis apparet: tamen respectivè ad alios, quibus aliter irreprehensibiliter apparet, altera ex ipsis probabilis & per assensum approbabilis esse possit.

CAPUT XIV.

Regula quinta: dum duae opiniones contradiantur, una affirmans, altera negans honestatem actionis, sincero veritatis amatori, post debitum examen aequè probabiles apparent, ac per consequens honestas verè dubia est per principia directa, iudicium de honestate fieri nequit per principia reflexa. A tali proinde actione abstinendum est, juxta magistralem hanc regulam: In dubia via tutior est eligenda.

Sic ex concordia Sanctorum traditione senserunt, sacrisque Canonibus magistralem illam regulam inferuerunt Summi Pontifices, ut videbitur cap. 16. Per consequens abstinendum docuerunt ab actione dubia honestatis. Quod & Sapientes Judaeorum ac Gentilitatis censuisse, constat ex dictis num. 108. Quis non obstupescat, tam sanctam, tamque fundatam regulam juniorum Casuistarum cavillationibus everti, quam velut summæ aequitatis legem, solo naturali lumine, agnoverunt Ethnici Philosophi; & in tantum everti, ut in dubio, in quo Philosophi isti nefas censuerunt agere, agere permittant Probabilistae?

Sed benè est Antiquitatem venerandam, nedum Orthodoxorum Patrum, sed & Scholasticorum Doctorum, aequissimam illam legem non neglexisse, sed servandam praescripisse. Ita imprimis Guilielmus Parisiensis apud Dionysium

- Dionysium Carthusianum contra pluralit. Benefic. a. 8. ubi sic: *Nunc tangenda sunt verba Guilielmi Parisensis Doctoris profundi & uncti, quem etiam multi magni Doctores audent S. Thoma, seu Bonaventura, in sapientia eminentia parem asserere. Itaque lib. de collat. Benefic. sic ait: „ Post hæc aggrediamur disputare, an liceat uni personæ multa beneficia habere, quorum unum sufficit ad competentem ei sustentationem? Imprimis ergo si de hoc alicui videatur dubitandum, quia à multis & magnis sentitur quòd sic, argue à multis & magnis quòd non. Unde temerarium videri possit de hoc aliquid definire. Ad hoc dicimus, quia si dubium est, utrùm liceat hoc, an non; ipsa dubietas, certitudo est & determinatio, id est certitudinem facit: quia procul dubio non licet alicui committere se discrimini. Discrimini autem se committit, qui præsumit aliquid facere, de quo dubitat, an peccatum sit. Cùm ergo, ut diximus, dubietas facit discriminosum, hoc idcirco vitandum ex necessitate salutis, tamquam illicitum & mortale.*
- 131 Alexander de Ales in Summa (cujus lectionem commendat S. Bernardinus Senensis feriâ 3. post Quinquages. Conc. 3. a. 3. c. 1. quamque egregiam & copiosissimam vocat Bellarminus) p. 2. q. 112. de ignor. octavo casu; *Qui dubitat de aliquo contractu utrùm sit simoniacus, necne; eo quòd quidam Doctores dicunt esse simoniacum, & quidam negant... ei abstinendum est ab hoc contractu, ne se committat discrimini. Melius enim est, ut incidat in damnatum temporale, quàm in spirituale.*
- 132 S. Thomas quodlib. 3. a. 9. ad 13. *Quicumque non cavet pericula, videtur contemnere id cuius detrimentum pericula inducere possunt. Quodlib. 8. a. 13. in princip. Quicumque committit se discrimini, in his que sunt ad salutem, peccat. Et ibidem loquens de dubio utrimque probabili, an liceat plures habere præbendas, dicit, quòd tali dubio momento (tametsi non practicè practico) habens plures præbendas se periculo committit, & procul dubio peccat. Quodlib. 9. a. 15. Quicumque committit se discrimini, & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter. Et supplem. q. 6. a. 4. ad 3. Qui aliquid committit vel omittit, de quo dubitat esse peccatum mortale, peccat mortaliter discrimini se committens.*
- 133 Henricus Gandavenis quodlib. 4. q. 33. in dubio, nascente ex contrarietate opinionum, tutius dicit esse sequendum.
- 134 Scotus q. 2. prologi in fin. *Multa in actibus humanis sunt dubia, utrùm sint peccata mortalia, etiam suppositis omnibus doctrinis Doctorum, & Expositorum. Tamen non est dubia via salutis: quia à talibus, tamquam periculosis, debet homo sibi cavere, & se custodire: ne, dum exponit se periculo, incidat in peccatum.*
- 135 Joannes de Friburgo in Sum. l. 3. tit. 34. q. 79. *Mortaliter peccat, qui aliquid committit vel omittit, in quo dubitat esse peccatum mortale. Tanta porro est istius Summæ auctoritas, Tom. I.*
- ut nullibi ejus contenta à quòquam fuisse rejecta comperiamus, ut dicitur in proœmio.*
- Gerfon in reg. moral. *Agere incertum, & 136 dimittere certum, in materia morali, est peccatum mortale... dum tale est vehementer & probabiliter incertum, æquè sicut oppositum.*
- S. Antoninus p. 1. tit. 3. c. 10. §. 10. non 137 permittit operari secundum unam opinionem, dum ex contrarietate opinionum inducitur quis ad dubitandum. Quia, ut ait p. 3. tit. 5. c. 2. §. 9. *in his que concernunt forum conscientia, in dubio, via tutior est eligenda.*
- Angelus de Clavasio verbo opinio: *Hoc quòd 138 dicitur: in dubiis tutior pars est eligenda. Et... qui amat periculum, peribit in illo... verum est, quando proprie dubium est, id est, dum sunt rationes hinc inde æquales. Idem habet verbo dubium, sicut & Armilla, & Rosella ibidem. Et Tabiena verbo opinio, & Carthusianus loco citato.*
- Gabriel in 4. dist. 15. q. 8. ad lit. S. probat 139 dictum Gerfonis n. 136. relatum, illudque intelligit de eo, qui eligit incertum per principia directa. Ex eo namque quòd taliter incerta est honestas polygamia beneficiorum, infert beneficiorum polygamum peccare mortaliter: quia committit se incerto peccati mortalis.
- Major in prologo quarti sent. in respons. 140 ad 1. object. contra ult. part. 5. conclus. *Auctoritates similes: tene certum, &c. sunt consilii, quando est tenuior apparentia de certo. Sed quando sunt æquales apparentia... pro parte certa, stultum est partem certam relinquere. Ecol. 3. Qui amat pericula, peribit in illis. Et ad confum. 4. argum. contra 6. conclus. postquam dixit, quòd in casu perplexo, ubi sunt tot apparentia utrimque æquales ad facere, vel non facere, & in utroque membro est peccatum... (ut de liberando innocente, & condemnando in casu supradicto in 6. conclus.) tunc conformans se cuicumque opinioni voluerit, omnis peccati est expertus; addit: sed si sunt tot apparentia pro parte certa (id est certo licita) sicut pro incerta, major est difficultas. Octo viri reputati dicunt B. contractum vitiosum, quem facit Titius cum octo rationibus. Rursus octo tanta auctoritatis, cum totidem apparentiis, scilicet octo, dicunt B. contractum Titii esse licitum. Questio est, utrùm Titius teneatur ad restitutionem & detestationem? Et mihi apparet hæc conclusio concedenda: Titius de necessitate salutis, teneatur restituere, &c.*
- Corduba l. 2. de ignor. q. 3. assert. 3. *Pars 141 tutior tenenda est, quando opposita sententia sunt aut creduntur æquè probabiles.*
- Adrianus de restit. §. quia jam dictum est: 142 docet exponere se temerè periculo peccati, qui, in contrarietate opinionum, agit id de quo dubitat esse peccatum. Et quodlib. 3. q. 2. in 3. puncto, dicit, nulli licere, agere id, de quo dubitat, an sit mortale peccatum, si certus est quòd oppositum agendo, non peccabit. Quia nulli licet magis velle servare amorem

creatura, quam Dei; ut patet ex precepto diligendi Deum super omnia.

143 Sylvester verbo *dubium*, & verbo *opinio*: in dubio probabili, quando rationes probabiles ex utraque parte sunt aequales, operando, quis peccat. Et infra: si probabilitas hinc inde esset aequalis, tutior est eligenda necessario, quando ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis. Et iterum infra: si habet rationem ad utramque partem aequaliter, dubitatio est, in qua non potest quis licite operari. Denique verbo *dubium* n. 4. regulam: in dubiis tutior pars est eligenda: interpretatur de dubio probabili: quia secundum Archidiaconum peccatum grave est, tali in dubio se exponere, ubi est mortale. Et secundum Panormitanum in d. cap. juvenis. in dubiis, scilicet probabilibus, ubi versatur periculum animae, semper tutior pars est eligenda.

144 Conradus q. 100. de contract. dicit, quod in aequilibri conscientia, seu aequali dubio, quod aliquid sit peccatum, propter aliquas rationes, & secundum alias quod non sit peccatum: non potest formari bona & non dubitativa conscientia de non peccato. Et conclus. 1. dicit, eum, qui inter contrarias Doctorum sententias sequitur minus tutam, peccare, quando habet aequilibrem, quod sit mortalis, hoc est, aequè credit quod sit mortalis, quam quod non sit talis. Quia quando agens habet aequilibrem conscientiam, quod peccet, & non peccet, peccat.

145 Navarrus in Manuali c. 27. n. 193. Nemo potest facere absque peccato id de quo dubitat, an sit peccatum necne. Et n. 284. Tutior pars est eligenda in dubio... quod est proprie dubium. Quod & repetit in cap. si quis autem de poenit. d. 7. n. 50. aiens esse conclusionem S. Thomae, à nemine non receptam.

146 Jacobus de Graffis decis. consc. l. 1. c. 15. Si dubium vertitur, an aliquid sit mortale necne, securiorem partem, tam poenitens, quam Confessarius, eligere debent.

147 Rosemundus in Confess. c. 8. tit. 3. reg. de peric. Exponens se periculo peccati mortalis, peccat mortaliter, quando dimittit certum, & agit incertum, aequè sicut oppositum... an sit mortale, vel non.

148 Philippus Faber in 4. dist. 14. q. 1. disp. 6. n. 45. testatur, opiniones Antiquorum videri in hoc convenire, cum utraque opinio, tam tutior, quam minus tuta, sunt aequè probabiles, tutiorem esse amplectendam, ad id n. 43. referens S. Thomam, Cajetanum, Scotum, vocantque oppositam, Recentiorum opinionem.

149 Scio Terillum, aliosque Noviores, exponere testimonia illa Veterum, de dubio practice non deposito, quod tamen per principia reflexa deponi possit. Sed perperam. Cum ex allatis ipsorum testimoniis constet, ejusmodi dubia practice deponi non posse. Aliàs ex tali dubio Altiſtodorensis non concluderet certum esse, abstinendum ab eo de quo du-

bitatur esse peccatum. Et in Summa non adderet, quod quilibet de quolibet peccato mortali, tenetur scire, vel dubitare, & per hoc vitare. Est enim regula: quod si quis dubitat de aliquo, an sit mortale, & facit illud, peccat. Similiter Alensis non diceret, in aequali utrimque probabilitate abstinendum à contractu, cujus honestas controvertitur. Nec Scotus idem diceret, in ejusmodi casibus dubiam non esse viam salutis, quia à talibus, tamquam periculosis, quis debet cavere; sed quia dubium per reflexa principia practice potest deponere. Nec alii dicerent viam tutiorem in ejusmodi casibus necessario tenendam. Profecto Altiſtodorensis eo ipso negat dubium deponi posse, quo dicit: Tenetur quilibet scire, vel dubitare, & per hoc vitare. Qui ex causa probabili dubitat (ait Navarrus) neque debet, neque potest dubitatem exsurre. Imò si exsurret, male faceret. Et Adrianus: Debet estimare periculum in eo quod agit: quia debet, propter aliorum auctoritatem, ad minus de facti honestate dubitare. Et Conradus: Tunc non potest formari bona, & non dubitativa conscientia.

Denique Veteres passim distinguunt inter 150 dubium probabile, & scrupulosum, aientes istud deponendum, eò quod detur principium, per quod deponi possit; illud verò deponi non posse, & idem à parte periculosa, de cujus veritate probabiliter dubitatur, cavendum esse, ubi partem non periculosam sequi quis potest.

Hinc Summistæ, & Canonistæ communi- 151 ter, docent, in dubio probabili de excommunicatione, irregularitate ex delicto, &c. tamen in foro externo benignior interpretatio facienda sit, ne Judex incurrat periculum damnandi innocentem; in foro tamen animae faciendam esse interpretationem rigidioram, propter securitatem, non per sententiam definitivam, sed per quamdam suppositionem, ita ut quis gerere se debeat ut excommunicatus, irregularis, &c. Ita Abbas ad cap. significasti de homicid. Angelus verbo *dubium*. Armilla verbo *dubitatio*. Rosemundus c. 21. Dionysius Carthusianus in Summa fid. l. 3. a. 117. Rationem dat S. Thomas 2. 2. q. 60. a. 4. quia circa alios si quis dubia deteriorem in partem interpretetur, injuriatur ei... at verò circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem, secundum illud Job. 9. Verebar omnia opera mea, eò quod cum debemus nostris malis adhibere remedium, expedit, ad hoc ut securius remedium apponatur, ut supponatur id quod est deterius. Ita etiam Glossa cap. un. de scrut. verbo *estimare*: Hoc generale est, ut ubi vertitur periculum animae, praesumatur in deteriorem partem; sed circa judicia praesumitur potius justum, vel bonum, quam è converso. Ita rursus Panormitanus in cap. juvenis de sponsal. In concernentibus periculum animae, debemus in dubiis semper tenere quod certius est, & quod sine periculo animae explicari potest. Unde in istis illa pars est mitior, quae est tutior.

Si verò dubia ejusmodi in favorem libertatis deponi possent, interpretatio rigidior & tutior facienda non esset.

152 Hinc etiam Pontifices supponunt dubium, ex levi causa conceptum, in ordine ad petendum debitum, deponi posse; non verò conceptum ex causa probabili. Cum dicant probabile dubium in ordine ad reddendum debitum deponi posse, non in ordine ad petendum. Quia supponunt dari principium reflexum, per quod deponatur in ordine ad reddendum; non dari verò, per quod deponatur in ordine ad petendum. Videri potest hac de re declaratio Lucii III. cap. Dominus de secund. nupt. & Innocentii III. cap. inquisitioni de sent. excom.

153 Enimverò positivè dubium de honestate actus, ob æqualem hinc inde probabilitatem, si (post debitum examen) ratio vel auctoritas probabilior ipsi non occurrat pro honestate, quàm pro inhonestate, ejusmodi dubium deponere non posse, tutioremque partem sequi debere, probavimus cap. 12. & 13.

CAPUT XV.

Regula sexta: in dubio positivo, de honestate actus, ob æqualem, vel ferè æqualem hinc inde probabilitatem, servandam esse sacratissimam illam regulam, In dubiis semitam debemus eligere tutiorem, ex sacris Litteris probatur.

154 **P**rimò, quia sacra Littera jubent quasi à facie colubri fugere peccatum, illiusque cavere periculum. Eccli. 3. & 21. Hoc autem non facit, qui sciens & volens (præsertim nullâ cogente necessitate) facit id quod æquè probabiliter est, quàm non est peccatum.

155 2°. jubent exquisitâ sollicitudine mandata custodiri: *Tu mandasti, mandata tua custodiri nimis.* Psal. 118. Quemadmodum verò exquisita sollicitudo custodiendi leges artium non permittit facere id quod æquè probabiliter est, quàm non est contra artium leges; sic exquisita sollicitudo custodiendi mandata Dei non permittit facere id quod æquè probabiliter est, quàm non est contra mandata Dei.

156 3°. jubent in omnibus operibus sequi pro posse veritatem. Eccli. 37. *Ante omnia opera, verbum verax precedat te.* Non ergo permittunt id sequi, quod æquè probabiliter est, quàm non est, contra veritatem divinæ legis.

157 4°. peccatum esse declarant, omne quod non est ex fide, sive ex conscientia dictante non esse peccatum. Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Id ergo agere vetant, de quo usque adedò dubium est, sitne an non sit peccatum; ut æquè probabile sit, peccatum esse, quàm non esse.

158 5°. requirunt in agendo prudentiam cum simplicitate. Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba:* ubi Christus (interprete D. Bernardo l. de præcepto & Tom. I.

dispens. c. 17. & 18.) duo à nobis velut necessaria exigit, simplicitatem in intentione, prudentiam in electione, id est, ut in eo quod facimus, intendamus charitatem, & in eo quod eligimus, sic teneamus pro posse veritatem, ut ab ea voluntariè non sinamus nos aberrare: *Ut interior oculus* (ait Bernardus) *duo illi arbitror esse necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem. Nam... volens ad veram discipulos instruere simplicitatem, magistra Veritas: "Estote (inquit) prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba."* Præmisit ergo prudentiam, sine qua neminem satis esse posse simplicem sciret. Quomodo enim verè simplex erit oculus cum ignorantia (voluntaria) veritatis... Scriptum est enim 1. Cor. 14. *Ignorans (ignorantiâ voluntariâ) ignorabitur. Patet ergo laudabilem illam, & à Domino commendatam simplicitatem, absque duobus non esse bonis, benevolentia scilicet, atque prudentia, ut oculus videlicet cordis non solum pius, qui fallere nolit, sed & canis sit, qui voluntariè falli non possit.* Voluntariè (inquam) ad hoc enim significandum c. 18. verba illa, *falli non possit*, explicat per ista: *falli non sinit.* Et per ista: *nec falli facilis.* Et ob istud voluntarium ibidem addit, quòd in decepta simplicitate, malum non penitus excusat intentio recta: atqui voluntariè se sinit à veritate aberrare, atque à falsitate decipi; qui viam eligere potens à falsitate securam, sciens & volens eam eligit, quæ ipsi apparet æquè probabiliter falsa quàm vera. Si enim falsa sit, voluntariè fallitur. Si vera, voluntariè equidem se exponit periculo falsitatis, nec eam pro posse refugit, nec prosequitur pro posse veritatem.

CAPUT XVI.

Eadem veritas probatur ex sacris Canonibus, & perpetuo Ecclesie usu.

Sacratissimam illam regulam non solus Spiritus sanctus in sacris Litteris, sed & SS. Pontifices in Canonibus, & SS. Patres, & perpetuus Ecclesie usus tradiderunt, consecrarunt, canonizarunt.

Primò namque omnia Canonica Jura clament, quòd in dubiis semitam debemus eligere tutiorem, cap. ad audientiam de homicid. cap. significasti, & cap. peritio. eodem cap. inquisitioni de sentent. excom. cap. illud de cler. excom. Clementina exivi de verb. signific. &c. Sed qui versatur in æquali contrariarum opinionum probabilitate, versatur in vero & propriè dicto dubio, ut constat ex dictis cap. 9. Ergo secundum omnia Canonica Jura semitam debet eligere tutiorem.

Secundò specialiter ex cap. Dominus de secund. nupt. ubi Lucius III. docens Christianos, Saracenorum captivitate detentos, quomodo se gerere deberent, in casu secundarum nuptiarum, initarum absque certitudine de prioribus